

Tornjak

Tornjak

Většinou, když se mluví o pasteveckých psech a jejich původu, mluví se v kontextu s tibetskou dogou (či mastifem). Nicméně v dnešní době jsou stále rozšířenější názory, že psi, jejichž barva kožichu je převážně bílá a jejich lebky nejsou až tak masivní a široké, nemají moc společného se psy z Tibetu.

Bohužel, zatím nejsou žádné průkazné důkazy o teorii bílých psů ani o původu tibetských psů, ale stále se pracuje s teorií z 19. století, které právě provázání tibetských psů a pasteveckých psů stanovilo. Dle některých názorů pyrenejský horský pes je přímý potomek vlka, další tvrdí, že je potomkem tibetského mastifa a ti poslední, že se jedná o psa, který nemá nic společného s tibetským mastifem a že se jedná o psa s bílým kožichem z území Iránu. Právě poslední názor je velmi zajímavý vzhledem k rozdílu výše uvedeným.

Archeologické nálezy z oblastí himalájských nížin ukazují, že silní psi žili zde již tisíce let. Na druhou stranu také poukazují na to, že daleko od Himalájí, v oblasti Mezopotámie, se objevili první pastevečtí psi již 4 000 – 5 000 let př. n. l. Nicméně do Mezopotámie tito psi byli také přivedeni Sumery. Tito psi vypadali podobně jako dnešní hlídači stád a měli světlé kožichy. Předpokládá se, že Sumeřané kromě toho, že s sebou donesli rozvinutou kulturu do Mezopotámie, tak s sebou vzali i své hlídače stád. Neustálými válkami a stěhováním nomádů byli tito psi rozšířeni do dalších oblastí. Tyto psy najdete od Bulharska (karakachan) a Rumunska (Bučovina), přes území střední Evropy (slovenský čuvač, maďarský kuvasz) až po Pyrenejský poloostrov (pyrenejský horský pes).

V 70-tých letech 20. století bylo velmi málo tornjaků. Na rozdíl od již v té době poměrně známých šarplaninců, byste do této doby informace o tornjakovi v literatuře nenašli. Přitom je velmi málo plemen

pomohl i program ministerstva životního prostředí, které chrání a navrácí vlky zpět do přírody. Tím se zpět na pastviny vrací i tornjaci.

Až do r. 2002–2003 bylo toto plemeno relativně neznámé a pro media nezajímavé. Toto se změnilo vydáním knihy „Hrvatski planinski pas tornjak“ (Chorvatský horský pes tornjak) autorky Ljiljany Nakić – Petriny. Od roku 2004 došlo k náhlému nárůstu zájmu o tornjaka. V r. 2005 došlo uzavření dohody mezi Chorvatskem a Bosnou a Hercegovinou, že se jedná o jedno plemeno, ale ve dvou verzích (chorvatský tornjak a bosanskohercegovačky tornjak).

22. 2. 2006 byla přijata přihláška standardu tornjaka ze strany FCI a následně došlo k jeho odsouhlasení FCI dne 1. 6. 2007. Aktuálně je plemeno tornjak podmienečně uznané a výstav se účastní ve skupině II.

Popis

Tornjak je silný, pevný, skoro kvadratický pes. Vzhledově vícebarevný či dvoubarevný s hustou a dlouhou srstí s charakteristicky nošeným bohatě osrstěným ocasem. Hlava, uši, přední část nohou a tlapy mají kratší hustou srst. Srst by na jiných místech měla být dlouhá a vytvářet hřívu na krku, zároveň je dlouhou srstí osrstěný i trup, zadní část nohou a ocas.

Tornjak je typickým představitelem pasteveckých plemen. Svou kohoutkovou výškou kolem 70 cm nepatří mezi nejvyšší a největší představitele. Jeho harmonický vzhled, lehká a elegantní chůze je obohacená o dlouhou bílo-barevnou srst. U pasteveckých psů zpravidla existuje jak krátkosrstá tak i dlouhosrstá varianta. Dlouhosrstá varianta tornjaka je v moder-

Electra Boss-tor (Evropský junior vítěz, multijuniorsampion a šampion), snímek: archiv autorky

ním chovu preferovaná. A vzhledem k tomu, že dva dlouhosrstí rodiče mohou mít potomky pouze dlouhosrsté, tak verze krátkosrstého tornjaka pomalu ustupuje. To samosebou vede i k zúžení genetické báze – bohužel osud, který již stačil postihnout mnoho plemen psů. Dnešní standard již zohledňuje pouze dlouhosrstou variantu.

Zbarvení srsti je na podkladu bílém s více či méně tmavými znaky. Tornjak nikdy nesmí být čistě bílý. Obvykle jsou barevné varianty tornjaků značeny jako: méně jak 1/3 tmavých znaků, více jak 1/3 tmavých znaků a plášť. Tornjak může mít znaky od žluté přes hnědo-červenou, po hnědou až černou. U znaků vlkošedé či šedé barvy, která není zakázána, bych byla velmi opatrná (v minulosti u některých chovatelů proběhlo křížení mezi tornjaky a šarplaninci – z tohoto spojení tornjak dědí vlkošedou barvu).

Tornjak je pes, který žije venku a tak ho i matka příroda stvořila tak, aby zvládal všechny nepříznivé počasí. Z tohoto důvodu je jeho srst takřikající „samočistící“. Sama se velmi rychle čistí a vyhazuje cizí tělesa z kožichu. Místo, kde před chvílí ležel tornjak po jeho hrátkách v blátě, je plně suchého bláta a pes odchází jako bychom

ho právě vyčistili. Hustá podsada chrání před chladem a větrem, a také zůstává skoro až suchá poté, co pes vyleze z vody.

Výška psa je 65–70 cm, ideální by měla být 70 cm, ± 2 cm. Fenky jsou výškově 60–65 cm ± 2 cm. Délka trupu je maximálně o 8 % delší jak výška psa (u fenek je to max. 10 %).

Tornjak musí mít bohatou srst s hustou podsadou. Psi se výrazně liší od fen. Mají delší srst kolem krku, která jim vytváří typickou hřívu tornjaka psa. Tato hříva je důležitá z hlediska bojů s rivaly. Takto bohatá srst na krku znemožňuje protivníkovi rychlé zakousnutí do krku a v zimě je chrání před chladem. To, zda je pes s hřívou pro fenky take přitažlivější, se můžeme jen domnívat... Tornjak v zimě rád leží venku na sněhu. Jeho srst na nohou je přírodním izolantem, která je tvořena tzv. praporky a kalhoty na nohách. Často pak, když leží na sněhu na nízké teplotě vypadá to jako by se chvěl. Nejedná se o to, že by tornjakovi byla zima, ale pohybuje jednotlivými svaly a tím nedovolí tělu, aby se ochladilo. Ocas tornjaka je také bohatě osrstěný, a pes či fena ho v zimě často mají pod sebou dokud spí – chrání si tak genitálie a břicho před chladem. Pro pastevece byl dlouhý ocas důležitý pro jejich přehled, kde světlého psa ve stádu mají. Ocas tornjaka je odrazem jeho rozpoložení. Pokud pes mírně stojí s vysoce zvednutým ocasem, pak se pes nebojí, je si jistý sám sebou. Pokud pes schová ocas pod sebe, pak naopak chce schovat pachy a stopy o sobě – kryje identitu v důsledku strachu či nejistoty. Totiž pes, jistý si sám sebou, který chce aby okolí o něm vědělo, mává ocasem a tím „rozprašuje“ své pachy – z análních žláz.

Povaha

Tornjaci jsou pastevečtí psi a svou práci – hlídání stáda ovčí – dělají dodnes. Nicméně, jako ostatní pastevečtí psi jsou tornjaci v dnešní době pořízování spíše jako hlídači pozemků jejich majitelů anebo i jako domácí mazlíčci.

Povahu má typickou pro pastevecké psy: mírnou, dobrosrdečnou a především jsou klidní a mají rádi řád a harmonii. Ke členům rodiny jsou něžní a emotivní, pokud jsou správně socializováni jsou i tolerantní k cizím lidem mimo své hlídací teritorium. Jejich teritoriální pud je velmi silný, jsou sebevědomí a samostatní, a tak pokud se kolem jejich teritoria začíná dít něco neobvyklého, ihned začnou se zájmem vše sledovat a v případě potřeby se chovat obranářsky. Hlídací pud není třeba u těchto psů nijak vyvíjet, přijde sám s tím, jak pes bude dospívat.

Pastevecký pes potřebuje úkol – neboli přidělené území, za které bude mít zodpovědnost. Potom je pastevecký pes spokojený. Několikrát obejít své teritorium a zbytek času podřimovat, nejlépe na nějakém vyvýšeném místě, které mu bude poskytovat výhled na revír. Neznamená to, že tito psi celý den spí. Naopak, zaznamená jakoukoliv změnu, a to co nejvíce lidí překvapí, je blesková reakce, jakmile ucítí, že jejich zásah je nezbytný a přitom vteřinu předtím vypadali, že jsou zcela v klidu či že spí. Takový veliký pes a v dané chvíli dštící hromy a blesky vyvolává skutečně odstrašující dojem. Ale tak to i má být – aby byl schopný zahnat odvěkého nepřitele. I přes tento zjev se vlci v nevyhnutelných situacích pouští do bojů s pasteveckými psy. A právě kvůli výše uvedenému

Rose – jediný tornjak v ČR, hlídající stádo
Snímek: Ivan Linhart

Tornjaci z chovatelské stanice Vala Liburna

musí majitel pasteveckých psů poznat, kdy končí představitost a stav klidu a kdy to v očích psa vypadá, že musí zasáhnout. Poznáním každého vlastního psa může majitel předejít nepříjemným situacím. Již od šteněčího věku musí pastevecký pes poznat, že je majitel ten, kdo je hlavní a sám určuje, kdo je vítaný a kdo ne.

Tornjaci nejsou sportovci, a tak nejsou vhodní pro majitele se sklonem k aktivnímu životnímu stylu, kteří by se jich chtěli účastnit i se svými psy. Štěňátka musí od raného věku být seznamována s jinými lidmi a s jinými psy a naučit se základům poslušnosti. Jsou to psi, kteří jsou spokojeni na jednom místě – na svém teritoriu. Nepotřebují nikoho, kdo by je měl zabavit.

Dlouhé procházky bude akceptovat, ale většinou je nebude sám vyhledávat, protože to znamená opustit své teritorium a to je proti pudům pasteveckých psů. Problém může také nastat, pokud se pes venčí stále po stejné trase, na nějakém menším parku, kde se pravidelně setkává s ostatními psy, kteří jsou zde také venčeni. Zde neznámí psi nebudou vítáni!

Jako ostatní pastevecká plemena, je velmi inteligentní, schopný samostatného uvažování a rozhodování a rychlého se učení. Nicméně jako typický představitel této skupiny se schopností samostatného uvažování bude většinou hluchý k povelům klasického výcviku, protože neuvidí potřebu tyto povely splnit.

Tornjak není vhodný k standardnímu výcviku, který vyhovuje německým ovčákům, dobermanům či boxerům. U tornjaků je třeba velké dávky něžné, ale pevné, trpělivé a soustavné výchovy plné lásky.

Tornjak je smečkový pes. Smečka ale funguje dobře, pokud všichni znají pravidla a pokud jsou pravidla jasná a jednoznačná. Tornjaci mají rádi pravidla, ale právě pokud jsou jim prezentována uvedeným způsobem. V jiných případech každé pravidlo se pokusí změnit ve svůj prospěch. Tedy je důležité se psem komunikovat srozumitelně a vždy vytrvat a každé porušení pravidel potrestat.

Toto plemeno je výrazně dominantní nad jinými psy. U tornjaka se musí vědět, kdo je hlavní, kdo je ve všem první a velkou roli ve všem hraje i majitel. Když je majitel pevné ruky, psi budou klidnější a také bude méně rozepří mezi nimi. **Psi svého majitele berou jako něco, co milují nebo někoho, koho se bojí, berou ho jako vůdce, ale ne v klasickém slova smyslu, jako vůdce smečky, protože jim majitel**

nikdy nevezme jídlo, nikdy jim nevezme fenu. Naopak, příchodu majitele se radují, protože je to on, kdo je nakrmí, on je ten, kdo zavírá a také mu připouští fenku. Při situaci, kdy je k němu puštěna fenka, on si majitele přestane všimnout. Tedy, majitel je jen pozitivní či negativní element v jeho životě a proto tornjaci **řeší své problémy a alfa místo ve smečce nezávisle na majiteli**. Velkou úlohu v životě smečky hraje i boj o vedoucí místo ve smečce. Jedni psi jsou trpěliví a jednoduše se proboují na vedoucí místo postupným „odklížením“ těch na nižších postech, až ucítí příležitost „odzbroit“ i vůdce smečky a převzít vedení. Někteří zase mají velké a bláznivé srdce a k tomu jsou i vytrvalí, oni se nevzdávají ani silnějším než jsou oni. Někteří jsou velmi silní a neohrožení a ihned se pouští do vůdce smečky, po tomto se mu zřídka kdy postaví ostatní členové smečky. Co je jisté, je, že tornjaci za vůdce smečky nikdy neuznají zbabělce a nejistého psa. **Vůdce musí být silný, odvážný, rozhodný a k tomu inteligentní a na psí způsob čestný.**

Tornjaci jsou velmi opatrní psi, kteří sami nevyhledávají šarvátky, ale pokud jsou zahnaní do kouta, jsou připraveni bojovat na život a smrt. Sebevědomí je napohled činí nezaujatými okolím, ale ve skutečnosti jsou bdělí a skrytě napjatých a nabroušených smyslů. **Jsou známí tím, že jsou vytrvalí ve vykonávání svých rozhodnutí.** Jejich loajalita k lidské smečce není dotěrná, ale je absolutně nesporná. Ve vztahu k cizím lidem a psům mimo své teritorium nevykazují agresivitu, opak platí ve vztahu s hlídáním jejich teritoria. Velký rozdíl panuje v chování jednotlivce a v chování smečky. Pokud je pes sám a k němu běží jiný neznámý pes, tornjak ho bude čekat v mírném postoji, se

Paula Boss-tor, multišampionka. První tornjak v Maďarsku. Snímek: rodina Pereczes

Extasy a Electra Boss-tor
Snímek: studio 007

zájmem a v napjatém stavu, při kterém se bude snažit prohlédnout záměr příchodu. Při popsaném neštěkání, nevrčí ani neježí srst, jen napjatě očekává záměry. **Smečka ale funguje jinak. Je rychlejší a nebezpečnější. Smečka nečeká, ihned běží do ofenzivy, synchronizovaně, koordinovaně s vrozenou strategií. V těchto případech musí mít majitel výjimečnou autoritu, aby zastavil rozjetou lokomotivu.** Neexistují lepší hlídači. V chování jednotlivců a smečky k lidské smečce nejsou rozdíly. Pouze snad v tom, že je viditelně více soutěžení o přízeň.

Chov tohoto plemene začal relativně nedávno (v 70-tých letech 20. století) a jejichž základnu tvořili psi přesně dle popisů tornjaků z roku 1067!!!, jak exteriérově tak povahově, je výrazněji pocítit povahu původních pasteveckých psů. Horské oblasti, ze kterých pocházejí, jsou tvrdá, nepříjemná a surová místa, obzvláště pak v zimních měsících. Psi, kteří v těchto podmínkách po staletí plnili svůj úkol a byli zvyklí být v podstatě jedinou a hlavní oporou pastevců, se často ocitli v boji na život a na smrt.

Takovíto psi musí být ostří a nekompromisní. Psi, kteří by neměli uvedené charakteristické povahové rysy, by se nemohli postavit vlkovi či dokonce i medvědovi, ale utekli by hlava nehlava.

To samé platí i pro inteligenci pasteveckých psů. Pes, který není schopný samostatného a rychlého uvažování a neumí se sám rozhodnout, by dlouho v tomto prostředí nepřežil a pastevcům by nebyl k užítí. **Škoda jen, že se tyto jejich povahové rysy moderním chovem, zaměřeným především na exteriér, pomalu mění či zcela vytrácejí.**

Na rozdíl od slovenského čuvače či kuvasze, kteří nejsou až tak teritoriální a kteří umí manipulovat se stádem a toto stádo i shromáždit, toto tornjak neumí. Je to typický hlídač stád. Ale společným rysem je stále jejich inteligence, nezávislé rozhodování a blízký vztah s jejich „smečkou“. Stejně je i dospívání psů, které mentálně bývá až po dvou letech, spíše i později. Fyzické dospívání je až po třetím roce.

Do věku dvou let, jsou tornjaci „děti“. Tornjak je stále ještě nehomogenní plemeno a platí, že nemá jen jeden nebo dva typy variací plemene, tornjak má i čtyři typy. Dle zařazení do určitého typu je možné určit, zda pes dospěje ve dvou letech anebo až po třetím roce života. I když je snaha o zformování jednotného typu tornjaka, každý chovatel bude tvrdit, že zrovna jeho tornjaci jsou ti, kteří odpovídají plemennému typu tornjak. V posledních letech se více prohlubuje i rozdíl mezi

tornjakem v Chorvatsku a v Bosně a Hercegovině. Tam je spíše tendence mít bílo-černé psy anebo psy s pláštěm, a spíše drobnějšího vzhledu. V Chorvatsku je barevná tolerance mnohem širší, což je dobře z hlediska genetického materiálu, a psi se drží spíše horních hranic kohoutkové výšky, kde je jedním z hlavních kritérií dodržení kvadratických proporcí (bohužel ne vždy). Pravda ale je, že když se dívám na výstavách na tornjaky, tak jsou opravdu velmi variabilní. Pokud se vrátím k temperamentu a charakteru tornjaka, tak je skutečností, že jich bohužel 60 % žije jako kotcoví psi či jsou uvázaní na krátkém řetězu! Tito psi jsou zřídka venčeni po městě mezi lidmi, dětmi i jinými psy, kromě občasného výletu na výstavu. Tam se tyto psi poznají podle strnulého postoje a staženého ocasu mezi nohama, či ocasem, který není nesený nad hřbetem. Vysoko nesený ocas svědčí o tom, že je pes dobře socializován a je v prostředí jiných lidí a psů jako doma.

Oficiální popis tornjaka zní: „**Typický dospělý tornjak je klidný, na pohled lhostejné zvíře, ale velmi bdělý hlídací pes. S blízkými osobami je nadmíru emocionální. Pokud žije ve smečkách s více psy, prokazuje výrazné sociální vazby. K cizím osobám a zvířatům není zpravidla výrazně agresivní. V situacích, které to vyžadují, napadá i o dost**

silnější protivníky. Přitom působí opatrně, ale na druhou stranu je uvolněný, vytrvalý a dokáže být velmi nepříjemný v konfliktních situacích.“

Dostali jsme se k pasteveckým psům — hlídacím stád. Psi, kteří jsou jiní, unikátní, speciální a nejsou pro každého. Jedním ze všeobecného popisů těchto psů je, že jsou nebojácní, sebevědomí, inteligentní, nezávislí a silní. Kromě tornjaka patří do této skupiny kavkazský pastevecký pes, středosijský pastevecký pes, kuvasz, kangal, šarplaninac, meremmano, slovenský čuvač, krašský ovčár, anatolský pastevecký pes a mnoho dalších. To nejdůležitější, co mají na mysli, je hlídání a ochrana stáda a teritoria, na kterém je stádo. Schopní psi se sklonem sami rozhodnout a to rozhodnout ihned a na základě toho i reagovat.

Společný je i fyzický rozvoj, kdy zhruba do 12 měsíců dosáhnou plnou kohoutkovou výšku, ale v tomto období není pastevecký pes rozumem nic jiného, než velké štěně. Jak už jsem psala, psychické dospívání je někdy kolem 24–36 měsíců, tedy dost času na to, aby si osvojili znalosti, které mají být osvojeny. Teď nemluví o běžném výcviku vhodném pro jiná plemena. Běžné povely, jako „ke mně“, „sedni“, „lehni“ a další (nemluvě o aportování) je často nechají naprosto lhostejnými. Důvod nemůžeme vidět v tvrdohlavosti či v úmyslné neposlušnosti, **ale v tom, že tito psi mají inteligenci posoudit, že tyto povely prostě nedávají smysl.** Pokud ale jde „do tuhého“ tak jsou daleko od toho, aby neposlechli. Rychlost jejich reakce, s jakou jsou schopni ubránit teritorium, je impozantní, ale jsou to psi, kteří především mají na rozdíl od ostatních schopnost rozhodnout, zda zakročit či ne, samozřejmě mluví o plně dospělém psu.

Je mnoho názorů, které říkají, že u těchto psů prostě nebude fungovat princip vztahu alfa (já člověk — vodím, rozhoduji) a ty pes (plníš rozkazy). **Pokud požadujete uvedené, nepožizuje si tornjaka!!!** Vztah je spíše partnerský. Mnoho názorů je pro povinné návštěvy psích školek. Tady pozor! **Ne každá školka je vhodná pro pastevecké psy.** Raději pejska neberte na cvičiště, kde mají pouze zkušenosti se služebními plemeny, kde vás budou cvičit metodou klasické drezury služebních plemen. **Pasteveční psi na tento typ drezury nejsou! Školka, kterou hodláte navštěvovat, musí respektovat povahu a nároky tohoto plemene.** Kvalitní školka vás především naučí, jak ke psu přistupovat, jak s ním pracovat, ale hlavní stále zůstává na majiteli psa — naučit se psi řeči. Těžko naučíte pasteveckého psa zůstat ležet na místě, pokud mu na jeho teritorium

vstoupil nevátný host. **Také vás nebude slepě poslouchat.** A proč byste to i chtěli. Staletí, po která se po těchto psech vyžadovala nezávislost a samostatné rozhodování, aby vznikl jeden inteligentní a sebevědomý pes, by neměla smysl.

Zdraví

V uplynulých letech se mluvílo o tornjaku jako o silném, odolném a zdravém plemeni. Nicméně, psi jsou stejně jako lidé náchylní mutacím. Někdy jsou mutace žádoucí — přizpůsobení se prostředí, ve kterém zvíře žije. My budeme mluvit o té negativní mutaci, která se v důsledku řízeného chovu bohužel objevuje u všech plemen psů a je dědičná z rodičů na potomky.

Tornjak, jako plemeno, patří k málopočetným psům. Teprve v posledních letech existují tornjaci, kteří mají vyplněný rodokmen i se všemi předky. Tedy zatím relativně málo informací o předcích a jejich dědičných nemocech. V roce 2004 bylo v Chorvatsku registrovaných 1 600 tornjaků a v Bosně další asi stejný počet. Do počtu jsou uvedeni jak dospělí, tak veteráni, štěňata a zemětělí psi. Tedy, pokud se bude jednat o množství, které bylo možné použít k chovu, tak by to bylo na každé straně asi 1000 psů, celkem tedy 2000 chovných psů a fen. Bohužel, se tedy jedná o velmi úzký genetický materiál. Tím spíše se musí opravdu důsledně vyřazovat jedinci vykazující jakoukoliv dědičnou genetickou vadu.

Kromě dysplazie kyčelního kloubu a vchlípení a vychlípění očního víčka, se v poslední době rozmáhá čistě chyba takzvaných

Gord Zagrebački Biseri (multievropský vítěz, šampion)
Snímek: chovatelská stanice Boss-tor

chovatelů, a to jiný skus než je nůžkový. Schválně je přehlížena tato vada a zvířata s ní jsou pouštěná dál do chovu. Těch pár málo zodpovědných chovatelů bije na poplach. O situaci se ví, ale bohužel není žádný orgán, který by toto vyřešil. Chov je neřízený a štěňata „se dělají“ pouze kvůli zisku. To, co ale vím je, že se musíme držet těch zodpovědných, abychom neskončili s tornjaky, kteří žijí v Kanadě. Tito tornjaci byly dovezeny po předcích dědičně přenášejících nemoc ledvin. Již pár let po počátku chovu v Kanadě již řeší špatnou krev a dědičné nemoci.

Chtěla bych zde podotknout i důležitost správného výběru chovatele ne jen z hlediska těchto nemocí, ale i z hlediska základních štěněcích nemocí. V Bosně hlavně není zvykem štěňata očkovat, v Chorvatsku většinou již ano. Důvodem proč neočkovat, mě v emailové komunikaci napsali, že psi žijící na ulici jsou přece také zdraví, takže není důvod očkovat ani ty doma... Nicméně pouze svědomitý chovatel naočkuje, viry závažných nemocí jsou na

Lemi (světový junior vítěz, světový vítěz, multišampion)
Snímek: chovatelská stanice Boss-tor

uvedených územích přítomné častěji než u nás. Naše zkušenost bohužel byla taková, že i když jsme měli naočkované štěně, po třech dnech jsme jej museli s virovým onemocněním hospitalizovat. Dva dny nato nám volali, že naše malá Magginka už není... Byla to velmi hořká první zkušenost s pořízením tornjaka. Po zažitém šoku a po tom co nám Maggy vzala naše srdce za pouhé 3 dny, jsme se rozhodli pořídit si rovnou dvě nové malé holčičky. Nyní již máme čtyři tornjaky a rozhodně vím, že to není konečné číslo.

Chov v Bosně i Hercegovině a v Chorvatsku

Tornjak je stále ještě nehomogenní plemeno a platí, že nemá jen jeden nebo dva typy variací plemene, tornjak má typů i více. Dle zařazení do určitého typu je možné určit, zda pes dospěje ve dvou letech anebo až po třetím roce života. I když je snaha o zformování jednotného typu tornjaka, každý chovatel bude tvrdit, že zrovna jeho tornjaci jsou ti, kteří odpovídají plemennému typu tornjak. Problém je také ten, že v Bosně se nedělá kontrola kyčelních kloubů, a tak není jasné, jak to vypadá po zdravotní stránce s tornjakem v Bosně. Přece jen se jedná o velké a těžké plemeno. Bosna také byla ze strany FCI vyloučena až do roku 2013 ze seznamu států se kterými FCI spolupracuje a psi z této země se nemohli účastnit jak mezinárodních výstav, tak ani nemohli být zařazeni do oficiálně FCI uznávaného chovu.

Nicméně původní tornjaci z Bosny jsou cenění kvůli svému genetickému fondu-psů se staletími nezměněnou povahou a horským větrem vytvrzené zdraví. Většina dnešních psů v Chorvatsku bude mít předky právě z Bosny. Známi dnešní chovatele z Chorvatska, kteří si zakládají chov výhradně na psech dovezených z Bosny. Oni ten rentgen po dovozu psa provádí a zatím to vypadá, že se tornjak drží v tomto ohledu i v Bosně po zdravotní stránce velmi dobře. Nicméně, odkud si dovezete štěně z Bosny, je to více méně risk, co z toho bude. To si může dovolit někdo, kdo pak má kam dále umístit psa, pokud se nebude používat v chovu. Zjistila jsem ale, že to, co je na papírech, nemusí být pravda! Jinými slovy, hodně se bojuje s tím, že „chovatelé“ dávají cizí papíry svým psům, či jako otce uvedou psa, který jim zrovna v tu chvíli vyhovuje.

Tornjaci v Chorvatsku mají výbornou databázi psů, včetně jejich fotografie, tetovacích čísel a také výstavních, zdravotních a inbreedingových výsledků. Nicméně i zde najdete vrh napsaný na fenu, která svá vlastní mláďata měla před několika

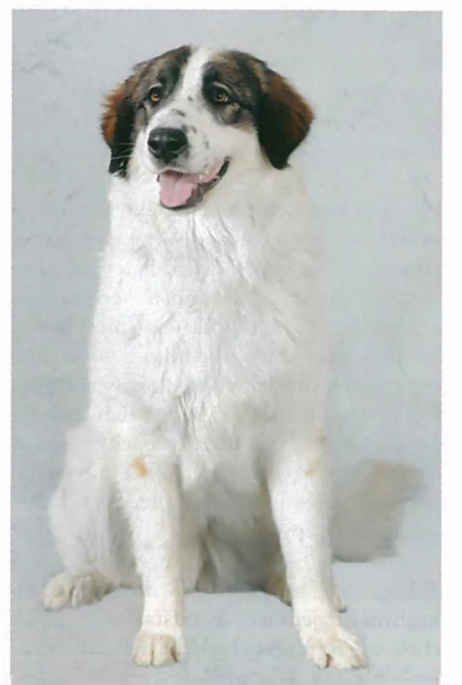

junioršampion Burin Vala Liburna

málo měsíců. Takže čtení i v této databázi je občas sci-fi s detektivní zápletkou. Musíte opravdu mít známosti, abyste zápletku rozpletli a zjistil kdo je vlastně potomek koho. Bohužel to, že si chovatel koupí štěňata od někoho jiného a napíše je, jako štěňata vlastní po jeho feně se v Chorvatsku řeší ústním napomenutím. Tedy i tato forma bují a kromě toho mnoho dalších. Pokud budu řešit temperament a charakter tornjaka, tak je skutečností, že jich bohužel 60 % žije jako kotcoví psi či jsou uvázaní na krátkém řetězu! Tito psi jsou zřídka venčení po městě mezi lidmi, dětmi i jinými psy, kromě občasných výletů na výstavy. Tam se tito psi poznají podle strnulého postoje a staženého ocasu mezi nohama, či ocasem, který není nesený nad hřbetem. Vysoko nesený ocas svědčí o tom, že je pes dobře socializován a je v prostředí jiných lidí a psů jako doma. Docela rozšířeným názorem ale bohužel je, že tornjak nepotřebuje kvalitní stravu. Že může být živ z čehokoliv. Hodně často je jim převážně předkládané pečivo, nějaké zbytky od stolu a maso mají výjimečně, anebo pouze pokud si sami něco uloví. O psech bez papírů nemluvě. Těch je opravdu na každém kroku dost. Ale protože v Bosně ještě v oblasti kynologie nejsou ani v plenkách a v Chorvatsku teprve ochutnávají první doušky kynologie na světové úrovni, je v tuto chvíli zcela jedno

zda si pořídíte štěně bez PP anebo z nekvalitního chovu. Až na ten rozdíl že pes s PP se může používat nadále v chovu a nekvalitním psem se toto plemeno zničí. Občas se setkávám ne jen s entropií, ale i se psy bez pigmentu, anebo s modrými či až žlutými očima.

multišampionka Electra Boss-tor
Snímek: Katka Kollárová

Mé plány

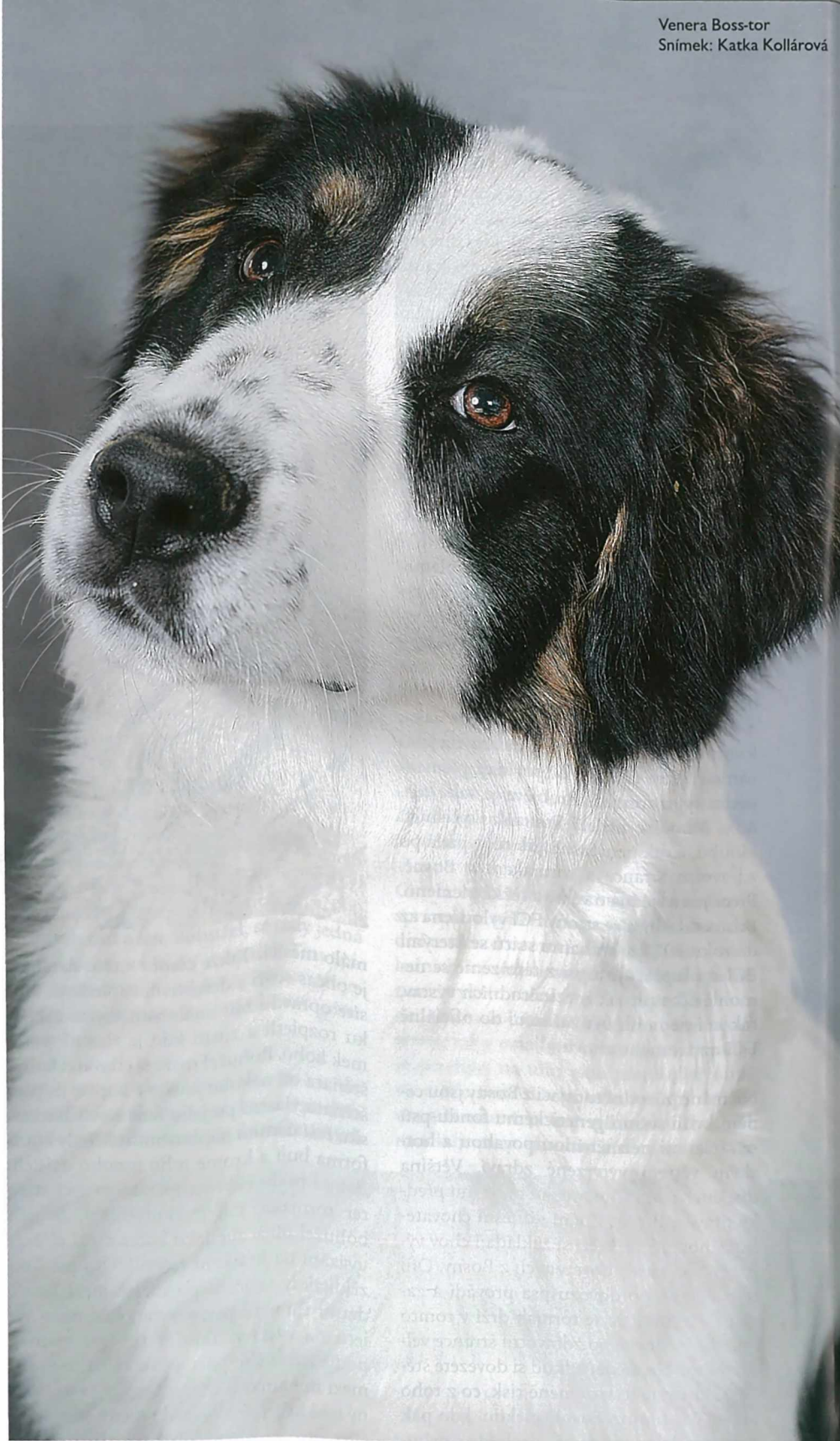
Byť na začátku mé plány byly mít tornjaka, absolvovat pár výstav a nic dalšího, celé se to změnilo s lepším se seznámením s jejich naturou. Musím říct, že jsem naštěstí právě po dlouhém hledání našla skvělé chovatele, kteří svou práci odvádějí se vši zodpovědností.

Potvrzují to úspěchy i mé fenky, kterou mě sami vybrali. Mimo jiné v konkurenci v Chorvatsku, ve svých 17 měsících jeden den odnesla titul BOS, a druhý den BOB a pak následně i BIS národních plemen. Vlastně její první udělení BOB ve větší konkurenci dospělých psů a fen, byl od prezidenta Chorvatského kynologického svazu již v jejích 11 měsících. Mám neuskutečnou radost, že do Česka se mě podařilo dovést takto kvalitní fenu, se kterou bych ráda odstartovala chov tornjaků zde. Zcela první vrh tornjaků v ČR by měl být v létě 2014.

Druhá fenka zůstává doma jako hlídač. Je to právě tip, který se sice některých rozhodčím a chovatelům líbí, ale právě, dle mého názoru neodpovídá vcelku standardu. Jedná se o fenu, sice geneticky kvalitní, ale na vyšších nohách a hubenější. Čumákem o něco více do špice, než je nezbytně nutné a právě povahou, která není zcela na místě u tornjaka. **Pokud mám tvrdá kritéria, tak je musím mít i sama k sobě a vidět nedostatky svých psů.** Nicméně, velkou radost mě dělají mé nové přírůstky. Pejsek byl přímo pořízený, aby geneticky byl co nejvíce vhodný pro mé fenečky. K tomu se zatím jeví jako pes, který se opravdu velmi blíží standardu a mám z něj obrovskou radost. S tímto pejskem se v nastávajícím roce pokusím co nejvíce prezentovat plemeno tornjak. Jeho sestra zřejmě na výstavách nebude mít výrazné úspěchy, ale z hlediska genetiky je to co by každý chovatel měl mít. Je to tip, jak rádi v Bosně říkají, „původních tornjaků“.

Psům z řízených chovů někteří i říkají umělé tornjaci a zcela odmítají podřítit se jakýmkoliv standardům či sledování zdravotního stavu či vhodnosti spojení psa a feny. Venerka nám táhne přímo linii po svém dědovi, který je jedním z vůbec nejznámějších tornjaků – dokonalý tvar hlavy, přesné proporce původních tornjaků, než začalo docházet k jejich změnám v důsledku různých preferencí chovatelů. Na výstavách jsou ale upřednostňováni modernější typy.

Takže cílem je vybrat si a dovést co nejvyšší jedince a odstartovat jejich chov v ČR. Vidět tornjaka jak na výstavách zde, tak třeba i někde u oveček na far-

Venera Boss-tor
Snímek: Katka Kollárová

mách u nás, vidět ho jako rodinného psa, který kromě toho, že bude hlídat majetek rodiny, bude zároveň i prvním zvířecím kamarádem jejich dětí. Ve zkratce, budu ráda pokud u nás lidé objeví krásu a kouzlo těchto psů, stejně tak jako jsem ho objevila já. 🐾

Jasmina PETLACH

Použité zdroje: informace o plemeni jsou čerpány z osobních návštěv chovatelů v krajích původu plemene,

Autorka Jasmina Petlach je první chovatelkou plemene tornjak v ČR

UC II: Prelomová molekula v podpore funkcie klbov postihnutých osteoartritídou

UC II je skratka pre nedenaturovaný kolagén typu II, ktorý je prirodzenou štruktúrnou súčasťou klbnej chrupavky. Je získavaný z hrudných chrupaviek kuriat unikátnym patentovaným procesom extrakcie za nízkych teplôt. Vďaka tomuto procesu zostáva zachovaná originálna molekulárna štruktúra kolagénu typu II aj jeho biologické vlastnosti.

Mechanizmus pôsobenia sa vzťahuje na imunitný systém. U klbov, postihnutých osteoartritídou, dochádza k nevratnej deštrukcii klbnej chrupavky. Kolagén typu II, najhojnejšia bielkovina v chrupavke, sa uvoľňuje a dostáva sa do kontaktu s bunkami imunitného systému, ktoré sa s ním za normálnych okolností nestretnú a začínú tak proti nemu tvoriť protilátky. Degradácia chrupavky sa tým tak ešte zhoršuje.

Po podaní kolagénu typu II v tabletách Flexadin® Advanced dochádza ku vzniku tzv. orálnej imunotolerancie. Kolagén typu II sa v stene čreva stretne s lymfocytmi, ktoré ho vďaka jeho zachovanej molekulárnej štruktúre a perorálnemu príjmu rozpoznávajú ako molekulu telu vlastnú a následne sa proti tomuto typu kolagénu prestanú protilátky tvoriť. Klbná chrupavka tak už nie je naďalej poškodzovaná vlastným imunitným systémom.

Flexadin® Advanced je jediným veterinárnym prípravkom, ktorý túto unikátnu molekulu obsahuje. Je k dostaniu vo forme ochutených žuvacích tabliet a vďaka popísanému mechanizmu pôsobenia sa podáva len 1 tableta raz denne bez ohľadu na veľkosť psa.

...Žiadajte u svojho veterinára

Flexadin® Advanced

Nové inovatívne chondroprotektívum
obsahujúce UCII – nedenaturovaný
kolagén typu II

*Chopte se
příležitosti!*

Vetoquinol s.r.o.
Zámečnická 411
288 01 Nymburk
vetoquinol@vetoquinol.cz
www.vetoquinol.cz

Vetoquinol
Signe de passion